

แนวคิดการนำสัตว์เลี้ยงมาใช้เพื่อส่งเสริมบริการของห้องสมุด กรณีศึกษาหอสมุดปรีดี พนมยงค์

Idea of Using Pets to Enhance Library Services

A Case Study of Pridi Banomyong Library

ชัยสิทธิ์ อังคะปัญญาเดช^๑

Chaiyasit Angkapunyadech

ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ^๒

Preedee Pluemsamrungit

Received: 3 November 2023

Revised: 25 December 2023

Accepted: 26 December 2023

บทคัดย่อ

สมัยโบราณห้องสมุดในต่างประเทศมีแมวประจำห้องสมุดเพื่อทำหน้าที่กำจัดหนู แต่ปัจจุบันแมวที่อยู่ในห้องสมุดอาจทำหน้าที่เป็นสิ่งดึงดูดใจให้ผู้รับบริการเข้ามาที่ห้องสมุด ดังเช่นห้องสมุดในประเทศไทยที่มีแมวในหอสมุดปรีดี พนมยงค์ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์) คือ นุ่มนุ่ม ซึ่งนำมาใช้เป็นตัวแทนของห้องสมุด เพื่อการสื่อสารกับผู้รับบริการและยังเป็นการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดได้อีกด้วย ถือเป็นแนวคิดใหม่ที่ยังไม่เคยมีห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาแห่งใดในประเทศไทยริเริ่มมาก่อน เนื่องจากห้องสมุดแต่ละประเภทในประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์หรือนโยบายอนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในพื้นที่บริการของห้องสมุด การนำแมวมาให้บริการในห้องสมุดลักษณะนี้จึงกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ผู้รับบริการเข้ามาห้องสมุดเพื่อมาเยี่ยมชมแมวซึ่งเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนในการส่งเสริมภาพลักษณ์ (Brand Ambassador) ของห้องสมุด อย่างไรก็ตามการให้บริการนี้อาจมีข้อจำกัดบางประการ เช่น พื้นที่สำหรับการบริการเฉพาะสำหรับการอ่านหนังสือกับแมว เวลาการให้บริการหลังจากแมวได้พักผ่อนเต็มที่ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงผู้ที่มีอาการแพ้ขนสัตว์ด้วย

คำสำคัญ: ห้องสมุด, แมว, การส่งเสริมการอ่าน

^๑ บรรณารักษ์ชำนาญการ หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีเมล : chaisit@staff.tu.ac.th

Librarian, Professional Level, Thammasat University, E-mail: chaisit@staff.tu.ac.th

^๒ บรรณารักษ์ หอสมุดโรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทยทหารบก อีเมล : preedee.pluemsamrungit@gmail.com

Librarian, Army Medical Field Service School Library, Royal Thai Army Medical Department, E-mail:

preedee.pluemsamrungit@gmail.com

Abstract

In ancient times, libraries in foreign countries stationed cats to manage rat populations. Nowadays, library cats serve as an attraction, drawing users to these spaces. For instance, Thailand's Pridi Banomyong Library (Thammasat University Tha Prachan) called "Numnim" representing the library by engaging with users and promoting its image. This innovative concept is unprecedented among higher education institution libraries in Thailand due to the absence of pet-friendly policies. The presence of cats has become a phenomenon, attracting visitors who come specifically to interact with these feline representatives, inadvertently serving as brand ambassadors for the libraries. However, this service has limitations, such as specific areas designated for reading with cats. Services might resume only after the cats have rested sufficiently. Additionally, consideration must be given to individuals with pet allergies.

Keywords: Library, Cat, Reading Promotion

ความนำ

ในประเทศไทย การเลี้ยงสัตว์ในที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะเลี้ยงในบ้านเดี่ยว อาคารพาณิชย์หรือตึกแถว ทาวน์เฮาส์ หากเป็นที่อยู่อาศัยประเภทอื่น ๆ เป็นต้นว่าอาคารชุดหรือคอนโดมิเนียม แพลต อพาร์ทเมนต์ อาจจะมีกฎระเบียบที่แตกต่างกันในแต่ละโครงการ เนื่องจากสัตว์เลี้ยงอาจเป็นเหตุให้เกิดเสียงดังซึ่งรบกวนผู้ร่วมพักอาศัยในโครงการเดียวกัน หรือบางกรณีสัตว์เลี้ยงอาจทำให้พื้นที่ส่วนกลางเสียหายได้ ในขณะที่การนำสัตว์เลี้ยงเข้าใช้บริการในสถานที่ต่าง ๆ ก็มีเงื่อนไขที่แตกต่างกันไปด้วยเช่นกัน บางสถานที่อาจให้นำสัตว์เลี้ยงเข้าไปได้พร้อมกับเจ้าของ บางสถานที่อาจต้องนำสัตว์เลี้ยงไว้ในที่ที่จัดเตรียมไว้เฉพาะ บางสถานที่อาจไม่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้าด้านในได้เลย

แมวเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีคนชื่นชอบจำนวนมากทั้งคนไทยและคนต่างประเทศ โดยทั่วไปแมวมีทั้งพันธุ์แท้และพันธุ์ผสม สายพันธุ์ของแมวต่างประเทศที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทย เช่น สกอตติชโฟลด์ เปอร์เซีย เป็นต้น แมวไทยพันธุ์แท้ที่ยังพบเห็นได้ในปัจจุบัน เช่น แมวศุภลักษณ์ (แมวทองแดง) แมวโคราช (แมวสีสาวท) วิเชียรมาศ (Siamese Cat) นอกจากนี้ยังมีแมวไทยพันธุ์ที่เป็นการผสมข้ามสายพันธุ์ทำให้มีลักษณะภายนอกที่หลากหลาย เช่น สีดำแต้มขาว เหลืองลายเสือ เป็นต้น แมวมีการสื่อสารทางกายที่หลากหลายรูปแบบ เช่น ขณะมีความสุขหรือผ่อนคลาย ใบหูจะตั้งขึ้นหันออกทางด้านหน้า มองแต่ไม่จ้อง ม่านตาขยายปกติ หางยกสูงปล่อยสบาย ทำเสียงครางออกมาจากช่องอก^๓ แมวยังรับรู้สภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์

^๓ จันทรีจิรา ภาวฑานนท์. “แมว.” ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ ๔๒. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๖, จาก: <https://saranukromthai.or.th/ebooks/?p=2547>

ได้ดี จึงมีการใช้แมวเพื่อบำบัดโรคต่าง ๆ เช่น โรคบกพร่องทางการเรียนรู้ โรคสมาธิสั้น เป็นต้น สายพันธุ์แมวที่นิยมใช้ในการบำบัด เช่น อเมริกันช็อตเตอร์ สก็อตติชโฟลด์ เป็นต้น โดยจะให้ผู้ป่วยทำความรู้จักคุ้นเคยกับแมวก่อน จากนั้นจึงเป็นการเล่นกับแมว ผลจากการบำบัดทำให้ผู้ป่วยมีสุขภาพจิตดีขึ้น อารมณ์ดีขึ้น มองโลกในแง่บวก รู้สึกสงบ สบายใจ ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้มากขึ้น และนอนหลับสนิทขึ้น^๔

ห้องสมุดในต่างประเทศบางแห่งอนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้าไปพร้อมกับผู้รับบริการได้หากเป็นสัตว์ที่จำเป็นต่อการช่วยเหลือในการดำรงชีวิตของผู้นั้น สำหรับห้องสมุดในประเทศไทยยังไม่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงทุกประเภทเข้ามาในพื้นที่บริการของห้องสมุด เนื่องจากสัตว์เลี้ยงอาจรบกวนผู้รับบริการในห้องสมุดหรืออาจเป็นเหตุให้วัสดุและครุภัณฑ์ของห้องสมุดได้รับความเสียหายได้ ดังนั้นการนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาอ่านหนังสือในห้องสมุดอาจยังไม่ได้ได้รับความนิยมในประเทศไทย

การศึกษาโดยนักวิจัยจาก Tufts Institute for Human-Animal Interaction พบว่าการอ่านหนังสือในขณะที่มีสัตว์เลี้ยงอยู่ด้วยช่วยลดความเครียดสำหรับเด็กวัยเรียน นักวิจัยประเมินนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ซึ่งได้รับมอบหมายให้อ่านหนังสือเป็นเวลา ๓๐ นาที ในแต่ละสัปดาห์ โดยมีสุนัขอยู่ด้วยขณะอ่าน แม้ว่านักเรียนในกลุ่มสุนัขบำบัดจะไม่เห็นคะแนนทักษะการอ่านที่สูงขึ้นหลังจากผ่านไปหกสัปดาห์ แต่ทัศนคติการอ่านเชิงวิชาการก็ดีขึ้นมาก^๕ การนำสัตว์เลี้ยงที่เป็นสัตว์เลี้ยงขนาดเล็กและคุ้นเคยกันทั่วไป เช่น สุนัข แมว กระต่าย กระรอก นก เป็นต้น มาอ่านหนังสือด้วยในลักษณะนี้ได้รับความนิยมในหลายประเทศซึ่งส่งผลให้เกิดการอ่านได้เร็ว การเพิ่มความมั่นใจในการอ่าน และการสร้างนิสัยรักการอ่านได้อีกด้วย^๖

แม้ว่าในประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ของห้องสมุดที่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงทุกประเภทเข้ามาภายในพื้นที่บริการของห้องสมุด แต่มีห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งที่น่าแมวมาเลี้ยงไว้ภายในห้องสมุดบริเวณพื้นที่การทำงานของบรรณารักษ์ อนุญาตให้ผู้รับบริการมาเล่นกับแมวและถ่ายรูปกับแมวได้ด้วย เหตุผลหนึ่งคือใช้เพื่อการสนับสนุนทางอารมณ์ จนกระทั่งกลายเป็นสัญลักษณ์ประจำห้องสมุดและเป็นสิ่งดึงดูดใจให้มาใช้บริการ ถือเป็นห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกในประเทศไทยที่มีแมวในห้องสมุด นั่นคือ *หอสมุดปริดี พนมยงค์*

ห้องสมุดกับสัตว์เลี้ยง

สมัยโบราณห้องสมุดในต่างประเทศมีแมวประจำห้องสมุดเพื่อทำหน้าที่กำจัดหนู แต่ปัจจุบันแมวที่อยู่ในห้องสมุดอาจทำหน้าที่เป็นสิ่งดึงดูดใจให้ผู้รับบริการเข้ามาที่ห้องสมุด ตัวอย่างแมวห้องสมุดในต่างประเทศคือ *ดิวอี้* ซึ่งเป็นแมวขนสีส้มทำหน้าที่เป็นพนักงานต้อนรับและประชาสัมพันธ์ของห้องสมุดสาเหตุที่ *ดิวอี้* ได้มาอยู่ในห้องสมุดเนื่องจากช่วงฤดูหนาวของรัฐโอไอโอวา สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีอากาศหนาวจัด

^๔ กฤตพจน์ รินลา, *โครงการสัตว์ช่วยบำบัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยปทุม, ๒๕๖๑) ๒๕-๒๖.

^๕ Steph Waite. *Are Dogs the New Library Cat?*. [Online]. Retrieved 6 November 2018, from:

<https://www.webjunction.org/news/webjunction/dogs-in-libraries.html>

^๖ มนต์ชัย เทียนทอง, “อ่านหนังสือให้สุนัขฟัง : เรื่องจริงหรือ?”, *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม* ๒, ๓ (๒๕๕๑): ๙-๑๖.

มีคนนำตัวอู๋เข้ามาไว้ในห้องสมุดประชาชนเมืองสเปนเซอร์ เมื่อหัวหน้าห้องสมุดมาพบจึงนำมาดูแลรักษา และเลี้ยงดูไว้ในห้องสมุด ถึงแม้ว่าในระยะแรกตัวอู๋อาจจะยังไม่ได้รับการยอมรับจากผู้รับบริการบางคนและคณะกรรมการห้องสมุดบางคน แต่ตัวอู๋ก็ทำหน้าที่ต้อนรับและทักทายผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี ไม่มีปัญหาในการใช้ชีวิตอยู่ในห้องสมุดตามที่บางคนกังวล และยังเป็นเพื่อนคลายเหงาให้กับผู้รับบริการบางคนที่มาอ่านหนังสือเพียงลำพัง ดังนั้นตัวอู๋จึงกลายเป็นแมวห้องสมุดที่ทำให้หลายคนได้รอยยิ้มและยังช่วยเยียวยาจิตใจในวันที่สิ้นหวังหรือมีสภาวะจิตใจหดหู่ ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ประจำห้องสมุดประชาชนแห่งนี้และดึงดูดให้ผู้รับบริการมาอ่านหนังสือได้ด้วย^๗

ห้องสมุดในประเทศไทยก็มีแมวห้องสมุด คือ *นุมนิม* ที่หอสมุดปรีดี พนมยงค์ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์) นำมาใช้เป็นตัวแทนของห้องสมุด เพื่อการสื่อสารกับผู้รับบริการ ถือเป็นแนวคิดใหม่ที่ยังไม่เคยมีห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาแห่งใดในประเทศไทยริเริ่มมาก่อน นุมนิมทำหน้าที่เป็นแมวห้องสมุดของไทยในการต้อนรับผู้รับบริการที่มาติดต่อพื้นที่ทำงานของบรรณารักษ์ และยังคงกลายเป็นสัญลักษณ์ประจำห้องสมุดที่สร้างชื่อเสียงให้ห้องสมุดเป็นที่รู้จักมากขึ้น นอกจากนี้ภาพถ่ายของแมวยังใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ของห้องสมุดและใช้ประดับกับของที่ระลึกซึ่งแจกในกิจกรรมของห้องสมุดได้ด้วย

นโยบายการให้บริการของห้องสมุดเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง

ห้องสมุดในต่างประเทศนั้นมีนโยบายการนำสัตว์เข้ามาในห้องสมุดได้เฉพาะกรณีที่เป็นสัตว์เลี้ยงสำหรับคนพิการซึ่งผ่านการฝึกฝนมาแล้วและจำเป็นต้องใช้ช่วยเหลือคนพิการในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุนัขบริการ (Service Animals) เนื่องจากสัตว์ที่ได้รับการฝึกแล้วถือเป็นสัตว์ที่มีไว้สำหรับใช้งานและปฏิบัติหน้าที่เฉพาะ เช่น สัตว์เลี้ยงสำหรับการนำทางของคนพิการทางการมองเห็น สัตว์เลี้ยงสำหรับการแจ้งเตือนสำหรับคนพิการทางการได้ยิน สัตว์เลี้ยงสำหรับการลากดึงรถเข็นสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหว เป็นต้น โดยคนพิการที่เป็นเจ้าของสัตว์นั้นต้องควบคุมสัตว์ได้และไม่ทำให้เกิดความรำคาญแก่ผู้รับบริการคนอื่นในห้องสมุด รวมถึงไม่ทำลายทรัพย์สินของห้องสมุด อย่างไรก็ตามการนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในห้องสมุดควรคำนึงถึงผู้รับบริการที่อาจมีโรคประจำตัวเกี่ยวกับขนของสัตว์เลี้ยง เช่น โรคภูมิแพ้ โรคหอบหืด เป็นต้น เนื่องจากสารคัดหลั่งหรือขนสัตว์อาจเป็นเหตุให้อาการของโรคกำเริบและอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้^๘

สำหรับห้องสมุดในประเทศไทย จากการศึกษาระเบียบการใช้ห้องสมุดและมารยาทการใช้ห้องสมุดแต่ละประเภทในประเทศไทยแบบไม่เป็นทางการ โดยสุ่มเลือกห้องสมุดประเภทละหนึ่งแห่ง พบว่าห้องสมุดแต่ละประเภทในประเทศไทยยังไม่มียกเว้นนโยบายอนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในพื้นที่บริการของ

^๗ ชูมาน ธิระกิจ, “ตัวอู๋ เหมียวห้องสมุด,” *โดมทัศน์* ๓๐, ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๒): ๖๕-๖๗.

^๘ Elmhurst Public Library. *Service Animals in the Library Policy*. [Online]. Retrieved 3 November 2023, from: <https://elmhurstpubliclibrary.org/lib/wp-content/uploads/3.20.2-Service-Animals-in-the-Library-Policy-1.pdf>

Fort Dodge Public Library. *Animals in the Library*. [Online]. Retrieved 3 November 2023, from: <https://fortdodgepubliclibrary.org/wp-content/uploads/2021/05/Animals-in-the-Library.pdf>

ห้องสมุด โดยมีข้อความระบุไว้ชัดเจน อาทิ ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าห้องสมุด มีเพียงหอสมุดแห่งชาติที่อาจยังไม่ มีนโยบายเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงระบุไว้ชัดเจน แต่ก็มีข้อความเกี่ยวกับการประพาดิตนไม่เหมาะสมคือ การส่งเสียง และการก่อความรำคาญแก่ผู้อื่น ซึ่งอาจครอบคลุมถึงการไม่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในห้องสมุดด้วย เช่นกัน เนื่องจากสัตว์เลี้ยงอาจก่อให้เกิดเสียงดังหรือความรำคาญแก่ผู้รับบริการคนอื่น ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ เปรียบเทียบนโยบายการให้บริการของห้องสมุดเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงของห้องสมุดแต่ละประเภท

ประเภทห้องสมุด	ชื่อห้องสมุด	นโยบายเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง
หอสมุดแห่งชาติ	หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม	ไม่มีระบุเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง
ห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา	สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	ห้ามนำอาหาร เครื่องดื่ม และสัตว์เลี้ยง เข้าห้องสมุด
ห้องสมุดประชาชน	หอสมุดเมืองกรุงเทพมหานคร	ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาภายในหอสมุด เมืองกรุงเทพมหานคร
ห้องสมุดเฉพาะ	ห้องสมุดพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย	ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในพื้นที่ห้องสมุด
ห้องสมุดโรงเรียน	ห้องสมุดโรงเรียนนครนายก วิทยาคม	ไม่นำสัตว์เลี้ยงเข้าห้องสมุด

แนวคิดการบำบัดด้วยสัตว์เลี้ยง

การบำบัดด้วยสัตว์เลี้ยง (Animal Assisted therapy หรือ AAT) เป็นกิจกรรมการบำบัดที่นำสัตว์ต่าง ๆ เช่น สุนัข แมว นก ม้า เป็นต้น ทำงานควบคู่กับผู้เชี่ยวชาญที่มีใบอนุญาต นักบำบัดอาจดำเนินการร่วมกับ นักกิจกรรมบำบัดหรือนักกายภาพบำบัด ต้องปฏิบัติตามแผนการรักษาอย่างเป็นทางการ โดยจดบันทึก ความคืบหน้าและประเมินแผนการรักษาเป็นระยะซึ่งอาจสังเกตจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น พฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจหรือการควบคุมอารมณ์ที่เพิ่มขึ้นเมื่อได้รับการบำบัด ความเครียด ความวิตกกังวล และอาการซึมเศร้าลดลง นอกจากนี้อาจประเมินจากการวัดระดับของฮอร์โมนออกซิโตซิน (ฮอร์โมนความรัก) ที่เพิ่มขึ้นหลังจากการบำบัดแล้ว อย่างไรก็ตามกระบวนการทางการศึกษาที่นำสัตว์เลี้ยงมาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอน เช่น การให้เด็กฝึกอ่านหนังสือให้สุนัขฟัง เป็นกิจกรรมด้านการศึกษามากกว่า การบำบัด จึงไม่จำเป็นต้องดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพที่มีใบอนุญาต^๔ ข้อควรระวังสำหรับการบำบัดด้วยสัตว์เลี้ยงคือผู้รับบริการต้องไม่มีอาการของโรคภูมิแพ้ อาทิ การแพ้ขนสัตว์ รวมถึงความปลอดภัย

^๔ Katherine Compitus. *Animal Therapy Explained: 4 Best Courses & Certifications*. [Online]. Retrieved 25 December 2023, from: <https://positivepsychology.com/animal-therapy/>

และความสะอาดในขณะที่นำสัตว์มาบำบัด ตลอดจนโรคติดต่อต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้หากร่างกายของผู้เข้ารับการบำบัดไม่แข็งแรงหรือมีประวัติเสี่ยงต่อโรค^{๑๐}

การนำสัตว์เลี้ยงมาใช้ในงานบริการของหอสมุดปรีดี พนมยงค์

ผู้เขียน (ชัยสิทธิ์ อังคะปัญญาเดช) บรรณารักษ์ชำนาญการ ในฐานะหัวหน้างานบริการและหัวหน้าหอสมุดปรีดี พนมยงค์ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์) เป็นบรรณารักษ์คนแรกที่ริเริ่มแนวคิดการนำสัตว์เลี้ยงมาใช้ในงานบริการของห้องสมุด เนื่องจากนิยส่วนตัวเป็นคนที่ชอบสัตว์เลี้ยงโดยเฉพาะอย่างยิ่งแมว เพราะแมวเป็นสัตว์ที่มีความเป็นตัวเองสูงแต่จะแสดงท่าทางอ่อนเมื่อต้องการให้เจ้าของสนใจ รักความสะอาด และไม่คอยส่งเสียงดังรบกวน

ภาพที่ ๑ ผู้เขียนถ่ายภาพกับแมวที่เลี้ยงไว้ในห้องสมุด

ที่มาของการนำแมวมาไว้ในห้องสมุดเริ่มจากแมวตัวหนึ่งตกลงมาจากฝ้าเพดานในหอสมุดปรีดี พนมยงค์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๔ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดจึงตัดสินใจเลี้ยงแมวตัวนี้ไว้ เนื่องจากเหตุผลเรื่องการสนับสนุนทางอารมณ์* ที่ช่วยให้นักศึกษาอ่านหนังสือได้อย่างมีความสุขและเข้ามาใช้บริการห้องสมุดมากขึ้น อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกคนต้องช่วยกันดูแลแมวตัวนี้ด้วย โดยการกำหนดข้อตกลงร่วมกันคือ

^{๑๐} Fabrizio Bert. *Animal assisted intervention: A systematic review of benefits and risks*. [Online]. Retrieved 25 December 2023, from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7185850/>

Psychology Today. *Animal-Assisted Therapy*. [Online]. Retrieved 25 December 2023, from: <https://www.psychologytoday.com/us/therapy-types/animal-assisted-therapy>

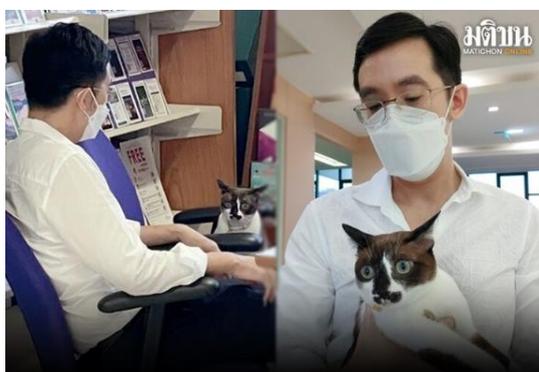
* การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional Support) คือ การสนับสนุนความรู้สึก สภาพจิตใจ และอารมณ์ที่มีอาการเจ็บป่วยทางใจ หรืออาจมีความรู้สึกแย่ให้กลับมารู้สึกดีขึ้น และมีกำลังใจที่จะใช้ชีวิตต่อไป โดยใช้กิจกรรมบางอย่างในการบำบัดและการพึ่งพาทางใจหรือการระบายความในใจ ซึ่งจะช่วยให้ผ่อนคลายจากความเครียด เช่น สวดมนต์ ดูหนัง ฟังเพลง อ่านหนังสือ เล่นกับสัตว์เลี้ยง กิจกรรมเหล่านี้ถือเป็นการรักษาหรือการพยาบาลเพื่อช่วยลดความเครียดและป้องกันผลกระทบจากความเครียด (Emotional Support ชูใจให้เพื่อนร่วมงาน หรือคนใกล้ตัว, ม.ป.ป.)

การจัดสรรเวลาเพื่อดูแลแมว ทั้งในด้านสุขอนามัยและความสะอาดของแมว รวมทั้งการระดมทุนค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ เช่น ค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

แมวที่นำมาเลี้ยงในห้องสมุดตัวนี้ชื่อว่า *นุมนิม* ซึ่งจะมีหน้าที่ให้บริการผู้รับบริการของห้องสมุด ตั้งแต่เวลา ๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป จนกระทั่งห้องสมุดปิดให้บริการแล้ว ก็จะกลับไปพักผ่อนในห้องพักของเจ้าหน้าที่ห้องสมุดซึ่งอยู่บริเวณด้านหลังแยกออกจากพื้นที่ให้บริการ อย่างไรก็ตามการให้บริการลักษณะนี้มีข้อจำกัดคือ แมวเป็นสัตว์ที่ไม่ชอบอยู่ในพื้นที่ที่มีคนจำนวนมาก ดังนั้นการให้บริการจึงปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นการนำแมวมาต้อนรับผู้บริหารของมหาวิทยาลัย เช่น รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการ เป็นต้น โดยผู้บริหารของมหาวิทยาลัยจะมาเยี่ยมชมและถ่ายรูปด้วย นอกจากนี้ยังใช้ภาพแมวในสื่อต่าง ๆ ของห้องสมุด จึงเป็นการนำแมวมาใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมภาพลักษณ์ของห้องสมุด

การต้อนรับผู้บริหารและบุคคลภายนอก

แนวคิดการนำแมวออกมาให้บริการในช่วงหลังได้ปรับเปลี่ยนเป็นการต้อนรับผู้บริหาร เช่น คุณนุมนิม ผู้อำนวยการฝ่ายแมวสัมพันธ์ ได้เข้าพบ คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พร้อมนำชมห้องสมุด ศ.ดิเรก ชัยนาม คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ เพื่อพูดคุยหรือเกี่ยวกับทิศทางการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดในอนาคตร่วมกัน^{๑๓} แนวคิดนี้ถือเป็นการเปรียบเทียบแมวเป็นบุคลากรของห้องสมุดซึ่งทำหน้าที่ได้เสมือนเป็นคนทั่วไป

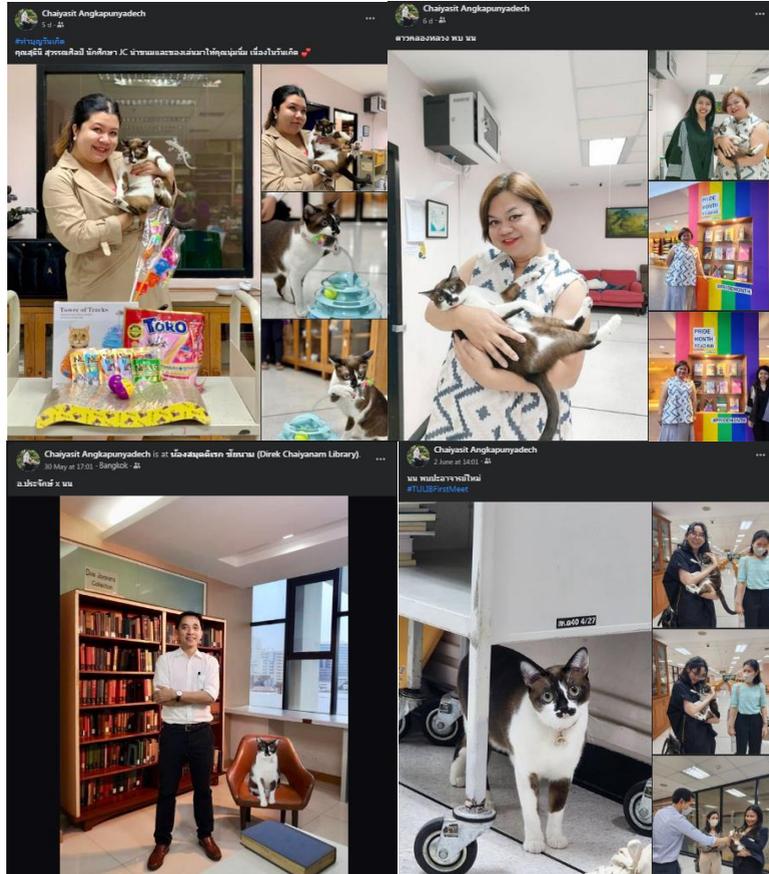
ภาพที่ ๒ คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถ่ายภาพกับนุมนิม

ที่มา : https://www.matichon.co.th/social/news_4068320

นอกจากนี้ยังมีผู้บริหารจากหน่วยงานในสังกัดต่าง ๆ ก็แวะเวียนมาถ่ายภาพกับนุมนิมด้วย จะเห็นได้ว่าเป็นการเปรียบเทียบการทำหน้าที่ของแมวเสมือนเป็นบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในห้องสมุดเหมือนคนจริง นอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้สึกที่ดีต่อผู้ติดตามข่าวสารของห้องสมุดและผู้รับบริการ

^{๑๓}“คณบดี รัฐศาสตร์ มธ. รุดคุย ‘คุณนุมนิม’ ผอ.ฝ่ายแมวฯ จริงจัง จัดตั้งบออาหาร ฟีอาร์ท้องสมุด,” มติชนออนไลน์, (๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖) [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖, จาก: https://www.matichon.co.th/social/news4068320#google_vignette

แล้ว ยังสะท้อนถึงการบริการอย่างเป็นมิตรที่ออกมาจากสัญลักษณ์ของห้องสมุดในรูปแบบของสัตว์เลี้ยงนำไปสู่ความประทับใจ และเชิญชวนให้ผู้พบเห็นสนใจมาใช้บริการห้องสมุดมากขึ้น

ภาพที่ ๓ ผู้บริหารถ่ายภาพคู่กับนุ่นนี่ม
ที่มา : <https://www.facebook.com/chaiyasit.ang>

การนำแมวมาใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ของห้องสมุด

สื่อประชาสัมพันธ์ของห้องสมุดเป็นรูปแบบหนึ่งของการแนะนำการใช้บริการและการแจ้งข่าวสารของห้องสมุด เมื่อห้องสมุดนำแมวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการ จึงได้ปรับเปลี่ยนสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้มีภาพแมวเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เสมือนเป็นผู้ให้บริการคนหนึ่งของห้องสมุด เช่น การแนะนำโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า การแจ้งเตือนค่าปรับหนังสือหรืออุปกรณ์ห้องสมุด เป็นต้น

สื่อประชาสัมพันธ์ที่นำภาพแมวมาใช้เป็นองค์ประกอบในภาพทำให้ผู้รับบริการเกิดภาพจำและอาจนำไปสู่การส่งต่อหรือการแบ่งปัน (Share) ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์

กับห้องสมุดในรูปแบบการกดสัญลักษณ์แสดงความรู้สึก (อีโมจิหรืออีโมติคอน-Emoji/Emoticon) ต่าง ๆ และการแสดงความคิดเห็น ยังส่งผลให้เกิดการรับรู้ของผู้รับบริการได้เป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น

ภาพที่ ๔ สื่อประชาสัมพันธ์ที่นำภาพแมวมาใช้เป็นองค์ประกอบในภาพ
ที่มา : <https://www.facebook.com/ThammasatULibrary>

สื่อประชาสัมพันธ์ที่ห้องสมุดจัดทำยังมีของที่ระลึกต่าง ๆ เช่น จานรองแก้ว กระเป๋าผ้า แม่เหล็ก เป็นต้น ซึ่งจะมีภาพถ่ายของนุ่นนิตติไคว้ด้วย ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดและสร้างความประทับใจต่อผู้ที่ได้รับของที่ระลึกเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุด

ภาพที่ ๕ ของที่ระลึกสำหรับผู้รับบริการที่เข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุด

ข้อจำกัดในการดำเนินงาน

๑. การจัดการพื้นที่ให้บริการสัตว์เลี้ยงต้องมีพื้นที่เฉพาะ หรือแยกออกจากพื้นที่ส่วนรวมเพื่อป้องกันการรบกวนผู้รับบริการบางคนที่ไม่ได้ชอบแมวหรือแพ้ขนสัตว์ หอสมุดปรีดี พนมยงค์ จึงจัดพื้นที่ไว้สำหรับผู้รับบริการที่ต้องการอ่านหนังสือกับแมว คือ “ห้องส่งเสริมการรู้สารสนเทศ ๑”

๒. การให้บริการต้องมีเจ้าหน้าที่คอยสังเกตดูแลไม่ให้แมวรู้สึกเครียด จากการที่มีผู้รับบริการเข้ามาใช้บริการจำนวนมากภายในห้องที่มีแมวยู่ โดยอาจจำกัดเวลา หรือปรับลดเวลาการให้บริการตามความเหมาะสม ขณะนี้หอสมุดปรีดี พนมยงค์ ให้บริการห้องอ่านหนังสือที่มีแมวยู่ด้วย หลังเวลา ๑๖.๐๐ น. เป็นต้นไป

๓. เวลาการให้บริการห้องแมวก่อนข้างสั้น เนื่องจากแมวใช้เวลาสำหรับการนอนค่อนข้างมาก นั่นคือประมาณ ๑๔-๑๖ ชั่วโมงต่อวัน หรืออาจมากถึง ๑๘ ชั่วโมงต่อวันก็ได้ ดังนั้นผู้ให้บริการอาจพิจารณาติดกล้องวงจรปิดให้ผู้รับบริการติดตามชีวิตประจำวันของแมว กรณีที่มีผู้รับบริการมาห้องสมุดแล้วไม่ได้เล่นกับแมว

ภาพที่ ๘ ห้องอ่านหนังสือของหอสมุดปรีดี พนมยงค์ ที่มีแมวให้บริการและกติกากาการใช้บริการ

สรุป

หอสมุดปรีดี พนมยงค์ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์) เป็นห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกในประเทศไทยที่มีแมวมาให้บริการในห้องสมุด โดยในช่วงแรกนำมาใช้เสมือนเป็นเจ้าหน้าที่นำชมห้องสมุด แต่ได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นการต้อนรับผู้บริหารและบุคคลภายนอกห้องสมุด รวมถึงการใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของห้องสมุดรูปแบบใหม่ที่ยังไม่มีห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาแห่งใดทำมาก่อน ผลที่ได้รับคือความประทับใจและการดึงดูดใจให้ผู้รับบริการเข้ามาที่ห้องสมุดมากขึ้น นอกจากนี้วัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งที่นำแมวมาให้บริการในห้องสมุดคือการสนับสนุนทางอารมณ์ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับบริการรู้สึกผ่อนคลายในขณะที่อ่านหนังสือได้ด้วย ในอนาคตผู้เขียนยังมีแผนที่จะนำแนวคิดนี้ไปใช้กับหอสมุดป๋วย อึ๊งภากรณ์ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รังสิต)

บรรณานุกรม

- กฤตพจน์ รินลา. **โครงการสัตว์ช่วยบำบัด.** วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต (สถาปัตยกรรม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๖๑.
- “คนบตี รัฐศาสตร์ มธ. รุดคุย ‘คุณนุ่มน้อม’ ผอ.ฝ่ายแมวฯ จริงจัง จ่อตัดงบอาหาร พี่อาร์ห้องสมุด.” **มติชนออนไลน์.** (๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖, จาก: https://www.matichon.co.th/social/news_4068320
- จันทร์จิรา ภาภูตานนท์. “แมว.” ใน **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ ๔๒.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖, จาก: <https://saranukromthai.or.th/ebooks/?p=2547>
- ชูมาน ธีระกิจ. “ดิ๋วอี้ เหมือนห้องสมุด.” **โดมทัศน์** ๓๐, ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๒): ๖๔-๗๐.
- มนต์ชัย เทียนทอง. “อ่านหนังสือให้สุนัขฟัง : เรื่องจริงหรือ?” **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม** ๒, ๓ (๒๕๕๑): ๙-๑๖.
- Elmhurst Public Library. **Service Animals in the Library Policy.** [Online]. Retrieved 3 November 3 2023, from: <https://elmhurstpubliclibrary.org/lib/wp-content/uploads/3.20.2-Service-Animals-in-the-Library-Policy-1.pdf>
- Emotional Support** **ช่วยให้เพื่อนร่วมงาน หรือ คนใกล้ตัว.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๖, จาก: https://www.optimistic-app.com/emotional-support/?fbclid=IwAR2zsKF9nmb-622r-op5MTMYoORPtO2X5yNWpMNYRqvwJU_phqQUbafM8
- Fabrizio Bert, et al. **Animal Assisted Intervention: A Systematic Review of Benefits and Risks.** [Online]. Retrieved 25 December 2023, from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7185850/>
- Fort Dodge Public Library. **Animals in the Library.** [Online]. Retrieved 3 November 2023, from: <https://fortdodgepubliclibrary.org/wp-content/uploads/2021/05/Animals-in-the-Library.pdf>
- Katherine Compitus. **Animal Therapy Explained: 4 Best Courses & Certifications.** [Online]. Retrieved 25 December 2023, from: <https://positivepsychology.com/animal-therapy/>
- Psychology Today. **Animal-Assisted Therapy.** [Online]. Retrieved December 25, 2023, from: <https://www.psychologytoday.com/us/therapy-types/animal-assisted-therapy>
- Waite, Steph. **Are Dogs the New Library Cat?.** [Online]. Retrieved 13 June 2023, from: <https://www.webjunction.org/news/webjunction/dogs-in-libraries.html>